

Richard Sennett: *Zusammenarbeit. Was unsere Gesellschaft zusammenhält*

Hanser Berlin, 2012.

416 стр. ; 21 cm

ISBN: 978-3-446-24035-3

Homo Faber *relaoded*

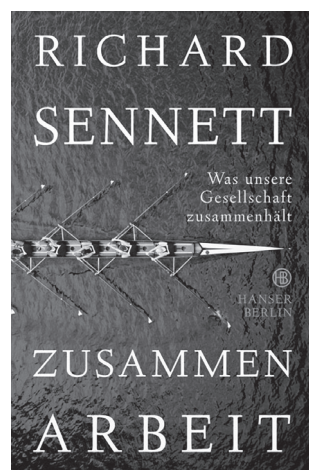
Ричард Сенет, професор на њујоршком Универзитету, један од најугледнијих социолога и историчара идеја, тврди да су нашем времену – у коме трибалистички сурово влада неједнакост и стална конкуренција међу људима – насушно потребне поуздане и ритуализоване форме сарадње као цемент заједништва.

Фронтиспис ове занимљиве књиге на савршен начин илуструје у каквом прецизном сагласју морају бити замаси весела чланова тима у регати, како би збир индивидуалних снага био уједињен у хармоничан заједнички смер и покрет. Ова визуелна метафора задире непосредно у срж Сенетових теза.

Ричард Сенет је аутор свестрано хваљене књиге *Флексибилни човек*, у којој је изложио актуелну критику феномена отуђења у виду „усамљености“, и тиме се дотакао осетљиве теме комплексног модерног капиталистичког друштва. У својој најновијој књизи – Richard Sen-

nett: *Zusammenarbeit. Was unsere Gesellschaft zusammenhält*, Hanser Berlin, 2012, која у енглеском оригиналу насловљена као *Together. The Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation*, аутор се при-

кључује форуму интернационалних дебата о томе да ли је човек по својој природи предодређен за сарадњу/кооперацију или за агресивни егоизам, односно шта значи таква (можда двострука) карактерна диспозиција у данашњим друштвеним формама? Аутор држи да се људска кооперативност не напаја из унутрашњег етичког импулса, као ни из нужности која проистиче из еволуционистичко-биолошке предодређености, већ из практичног искуства заједништва, попут оног

које влада у занатским радионицама и атељеима.

Сенет овај феномен назива „homo-faber пројектом“, а себе види у списатељској традицији наративне технике „дијалога“ на линији Херодота и Монтења, те вели да Монтењови есеји „скачу са теме на тему“, да би на крају читалац „из фрагмента сагледао мозаик“.

Сенет је настојао да прибегне тој техници приповедања у наде да ће „кохерентна целина“ сама од себе настати. Овај наративни поступак Сенет назива „sprezzatura“, у духу ренесансног италијанског аутора и дипломате Кастиљонеа (Baldassare Castiglione). Можда би ову тешко преводиву реч валао опрезно посрбити као лакоћу и опуштеношћу. Сенет нам приповеда са таквом „sprezzatura“ – динамиком и наративном опуштеношћу. Он вели да у великим америчким градовима различите етничке и религиозне групе не живе једне са другима, већ једне покрај других, у јасно разлученим границама. Заједничку перспективу Сенет види у васпостављању модела „радионица у којима се континуирано, у духу патерналистичке сарадње“, већ стотинама година, корак по корак, изграђује заједништво. Да ли је овај модел у време општих вишесмерних миграција и глобалних финансијских кри-

за и потреса заиста ефективно средство, остаје хипотетичним.

Према новим медијима Сенет је скептичан, те свим online-пријатељствима и познанствима (нпр. преко Фејсбука) не придаје посебан значај. Кроз њих живот постаје „плоснат“, вели он. Отуда је његова порука аподиктична: „Ми морамо бити солидарни једни са другима, не само вербално, већ практично“. Осциру-покрет га испуњава надом и вели да га борбена постојаност („тиха вода брег рони“) тог покрета надањује.

Сенет је по својој природи човек помирљиве нарави, пре тип Еразма но Лутера. Он жестоко критикује турбокапитализам и *Clash of Civilisations* и залаже се за уважавање и напоредно постојање различитих култура. Све то чини из једног импетуса: он жели опуштено и просвећено друштво, у коме свако од нас својој срећи може да стреми. У овој књизи је „reloaded“ дух Балтазара Кастиљонеа и политичких идеја 18. века. Уз сав респект за опонашање духа монтењевског „sprezzatura“ вијугања, Сенетова књига о патосу „homo faber“ начела остала је без структуре хомогеног мозаика који би обједињавао разбацане фрагменте. Но и мимо тог дефицита, књига је уверљиви апел-пледоаје за обнову фундаменталних форми и ритуала заједништва.

Зоран Ангрић